

Turen in de mist

Afgevuurde wapens, inslagen en rookwolken, rumoer en chaos, met als gevolg het verlies van contact en een gebrek aan overzicht. Alle planning en voorbereiding ten spijt, het is de inherente ‘frictie’ van de *fog of war* die het verloop van de strijd dicteert.¹ Dit geldt ook in onze gedigitaliseerde wereld waar onzekerheid en onduidelijkheid door (digitale) ruis, perceptie en/of misleiding als instrument in de strijd enkel aan belang hebben gewonnen. De mogelijkheden van internet, sociale media en voortgaande technologische ontwikkelingen hebben de samenleving en het slagveld van de 21e eeuw veranderd.

Geheimen maken onderdeel uit van de hierboven geschetste frictie. Enerzijds beogen ze de mist te laten verdwijnen om de strijd in eigen voordeel te kunnen beslechten, anderzijds dragen ze er toe bij de tegenstander op het verkeerde been te zetten. Een paradox, die eveneens geldt voor de werkzaamheden van een organisatie als de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) in onze democratische samenleving, waar privacy (of persoonlijke geheimen) en transparantie hoog in het vaandel staan. Belangrijke verworvenheden die een geheime dienst dient te beschermen, waarbij uit de aard der zaak diezelfde privacy kan worden geschonden, terwijl niet altijd de verlangde mate van openheid kan worden gegeven.²

Het gebruik, belang en de noodzaak van inlichtingen ten behoeve van nationale en internationale veiligheid staat sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne op ieders netvlies, geholpen door de ongekende openbaarmaking van geheime informatie in de maanden voorafgaand aan het neerkomen van de eerste Russische bommen. De inlichtingsluier is daarmee echter niet weggenomen. Zowel de militair op het fysieke en digitale strijdtoneel als de burger aan de zijlijn tuurt nog altijd in de mist. Correcte en betrouwbare informatie lijkt een steeds schaarser goed te worden. Meer dan ooit is (digitale) frictie onderdeel van het strijdtoneel, met als resultaat de *fog of war 2.0*.³

Met de voorliggende speciale editie van de *Militaire Spectator* wil de MIVD iets van de mist rondom zijn werkzaamheden wegnemen. Een bijdrage aan transparantie – ondanks alle beperkingen – waarin aspecten van militaire inlichtingen en veiligheid onder de loep worden genomen. Auteurs schrijven over de historische ontwikkeling van de dienst en zijn voorgangers, zijn toekomst, cyber en inlichtingen, en de relatie tussen militaire inlichtingenproducent en -afnemer. Daarnaast praten de CDS en de Directeur-MIVD in een uniek dubbelinterview uitvoerig over de (toekomstige) relatie tussen de dienst en de krijgsmacht. ■

- 1 ‘Frikktion ist das einzige Begriff (...) was den wirklichen Krieg von dem auf dem Papier unterscheidet’, Carl von Clausewitz, *Vom Kriege* (Berlin, 1832).
- 2 Dennis Broeders, *Het geheim in de informatiesamenleving* (Den Haag/Rotterdam, 2015); Paul Frissen, *Het geheim van de laatste staat. Kritiek van de transparantie* (Amsterdam, 2016).
- 3 Maarten Katsman, ‘Fog of War 2.0. 20 jaar MIVD: Wat nieuwe ontwikkelingen vragen van inlichtingen- en veiligheidsdiensten’, zie: www.militairespectator.nl, 30 juni 2022.